

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

JONATHAN SAFRAN FOER s-a născut în 1977, la Washington, D.C. Studiază literatura și filozofia la Princeton University, unde ia mai multe premii de *creative writing* și este remarcat de scriitoarea Joyce Carol Oates, iar în 2000 i se acordă premiul Zoetrope. Publică povestiri în reviste prestigioase ca *Paris Review*, *Conjunctions*, *The New York Times* și *The New Yorker*. Este editorul antologiei de succes *A Convergence of Birds: Original Fiction and Poetry Inspired by the Works of Joseph Cornell*, un bestseller pe lista *Boston Globe*. În 1999 pleacă în Ucraina pentru a face cercetări asupra biografiei bunicului său, călătorie care îi inspiră romanul de debut, *Totul este iluminat* (*Everything is Illuminated*, 2002). Cartea, relatarea unui periplu inițiat cu accente comice și suprarealiste la capătul căruia protagonistul Jonathan află un secret tragic, a fost premiată cu Guardian First Book Prize, National Jewish Book Award și ecranizată în 2005, în regia lui Liev Schreiber, cu Elijah Wood în rolul principal. Al doilea roman al său, *Extrem de tare și incredibil de aproape* (*Extremely Loud and Incredibly Close*, 2005), se bucură de același succes, fiind tradus în peste treizeci de limbi și urmând a fi ecranizat. În 2009, Jonathan Safran Foer publică eseul *Eating Animals*.

JONATHAN SAFRAN FOER

Totul este iluminat

Traducere din limba engleză și note de
FRAGA CUSIN

HUMANITAS
fiction

Redactor
ANDREEA RĂSUCEANU

JONATHAN SAFRAN FOER
EVERYTHING IS ILLUMINATED
Copyright © Jonathan Safran Foer, 2002
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2008, 2010, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FOER, JONATHAN SAFRAN

Totul este iluminat / Jonathan Safran Foer ; trad. : Fraga Cusin. -
București : Humanitas Fiction, 2010

ISBN 978-973-689-351-3

I. Cusin, Fraga (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Simple și imposibil:
PENTRU FAMILIA MEA

Uvertură la începutul unei foarte rigide călătorii

Numele meu oficial este Aleksandr Perciov. Dar toți prietenii mei, foarte numeroși, îmi zic Alex, pentru că asta este versiunea mai-comod-de-pronunțat a numelui meu oficial. Mama îmi zice Alexi-nu-mă-mai-enerva!, pentru că eu o enervez tot timpul. Dacă vreți să știți de ce-o enervez tot timpul, păi asta este din cauză că mă aflu tot timpul altundeva cu prieteni și răspândesc atât de mult bănet și făptuiesc atât de multe fapte care pot să enerveze o mamă. Tata îmi zicea Șapka, din pricina căciulii de blană pe care o arboram chiar și în luna de vară. A încetat să mă mai numească așa pentru că eu i-am ordonat să nu mă mai numească așa. Mie îmi suna ca o poreclă de puști, în timp ce eu m-am considerat întotdeauna o persoană potentă și fertilă. Am multe prietene, credeți-mă, și fiecare mă numește altfel. Una-mi spune Bebe, nu pentru că sunt un bebe, ci pentru că ea îmi poartă de grijă. Alta îmi zice Toată Noaptea. Vreți să știți de ce? Am o fată care-mi zice Bănet, pentru că răspândesc așa de mult bănet în jurul ei. Îmi linge cotletele pentru asta. Am un frate miniatral, care mă strigă Alli. Nu mă dau în vânt după numele ăsta, însă mă dau în vânt după el, așa că fie, îi permit să-mi zică Alli. În ceea ce privește numele lui, el este Micul Igor, însă tata îi zice Neîndemânaticul, pentru că se izbește tot timpul de diverse chestii. Numai ce și-a învinețit un ochi acum patru zile, dintr-o neînțelegere cu un zid de cărămidă. Dacă vă întrebați cum o cheamă pe cățeaua mea, ei bine, numele ei este Sammy Davis Junior. S-a ales cu numele ăsta pentru că Sammy Davis

Junior a fost cântărețul favorit al bunicului, iar cățelușa este a lui, nu a mea, pentru că nu eu sunt acela care se crede orb.

Cât despre mine, eu am fost odrăslit în 1977, în același an cu eroul acestei istorisiri. În realitate, viața mea a fost până acum una foarte oarecare. Cum ziceam și mai înainte, fac multe chestii bune, cu mine însumi și cu alții, dar ele sunt fapte obișnuite. Mă dau în vânt după filmele americane. Mă dau în vânt după negri, mai ales după Michael Jackson. Mă dau în vânt să răspândesc foarte mult bănet la cluburi de noapte vestite din Odessa. Excelente Lamborghini Countache, la fel și cappuccino. Multe fete vor relații carnale cu mine în multe aranjamente bune, în ciuda Cangurului Cherchelit, a Gâdiliciului Gorki și a Neînduplecatului Zoopatron. Dacă vrei să știi de ce atât de multe fete vor să fie cu mine, păi asta e din cauză că sunt o persoană foarte prima-a-ntâi cu care vrei să fii. Sunt un tip casnic și totodată teribil de distractiv, adică două chestii cuceritoare. Dar, cu toate acestea, cunosc multe persoane care se dau în vânt după automobile performante și discoteci celebre. Sunt atâția care fac figura Flirt Intim Sputnik – care se isprăvește întotdeauna cu dedesubturi lipicioase – că nu-mi ajung mâinile să-i număr. Și sunt și mulți numiți Alex. (Trei numai la mine în casă!) Ceea ce explică de ce am fost atât de încântat să plec la Luțk și să fac pe translatorul lui Jonathan Safran Foer. Avea să fie ceva ieșit din comun.

Mă prezentasem nesăbuit de bine în cel de-al doilea an de engleză la universitate. A fost o chestie colosală, având în vedere că profesorul meu era un tip cu balegă în creieri. Mama a fost așa de mândră de mine că mi-a zis:

— Alexi-nu-mă-mai-enerva! M-ai făcut să fiu așa de mândră de tine.

M-am interesat dacă n-ar vrea să-mi cumpere o pereche de pantaloni de piele, însă ea a zis nu.

— Un șort?

— Nu.

Tata a fost și el mândru. Mi-a zis:

— Şapka...

Iar eu am zis:

— Nu mă mai porecli așa.

Iar el a zis:

— Alex, ai făcut-o pe mama să fie așa de mândră.

Mama e o femeie modestă. Foarte, foarte modestă. Trudește la o cafenea micuță, la o oră distanță de casa noastră. Le prezintă acolo mușterilor mâncare și băutură și mie-mi zice:

— Călăresc o oră cu autobuzul să muncesc toată ziua, să fac lucruri care nu-mi plac. Vrei să știi de ce? Pentru tine, Alexi-nu-mă-mai-enerva! Într-o zi, tu ai să faci pentru mine lucruri care nu-ți plac. Asta înseamnă familie.

Chestia de care nu se prinde este că eu deja fac pentru ea lucruri care nu-mi plac. O ascult când îmi vorbește. Mă abțin să mă plâng de puținătatea banilor mei de buzunar. Și v-am zis că n-o enervez atât de mult pe cât aș vrea? Și nu fac lucrurile astea nu pentru că noi formăm o familie. Le fac pentru că, la dracu', sunt chestii de bun-simț. Asta este o expresie pe care am învățat-o de la erou. Le fac pentru că nu sunt un mare măgar nesimțit. Asta este o altă expresie pe care am învățat-o de la erou.

Tata trudește pentru o agenție de voiaj, pe numele ei Călătorii la Origini. Asta este pentru evrei, cum e eroul, care ard de dorința de-a pleca din acea nobilă țară, America, pentru a vizita orașe umile din Polonia și Ucraina. Agenția tatei oferă un translator, ghid și șofer pentru evrei care încearcă să descopere locuri unde au existat cândva rude de-ale lor. Ce să zic, nu mai cunoscusem niciodată un evreu până la această călătorie. Dar asta era din vina lor, nu a mea, pentru că eu am fost întotdeauna dispus, s-ar putea zice chiar acceptabil dispus, să cunosc unul. Am să fiu iar cinstit și am să menționez că, înainte de călătorie, părerea mea despre evrei era că toți au balebă în creieri. Asta din cauză că tot ce știam despre evrei era că ăștia îi plăteau tatei foarte mult bănet ca să călătorească *din* America *în* Ucraina. Pe urmă însă l-am cunoscut pe Jonathan Safran Foer și, ascultați-mă pe mine, el n-are balebă în creieri. El este un evreu ingenios.

În ce-l privește pe Neîndemânatic, pe care eu niciodată, dar niciodată nu-l numesc Neîndemânaticul, ci numai Micul Igor, el e un băiat a-ntâia. Pentru mine este evident acum că el va deveni un bărbat foarte potent și fertil și că mintea lui va fi plină de vigoare. Nu vorbim în volume, noi doi, pentru că el este o persoană foarte tăcută, dar sunt convins că suntem prieteni și nu cred c-aș minți dacă aș scrie că suntem prieteni desăvârșiți. Eu l-am pregătit pe Micul Igor să fie un adevărat bărbat. De exemplu, i-am înfățișat o revistă porno acum trei zile, așa ca să se pătrundă de multele poziții în care eu îmi manifest erotismul.

— Asta e șazeci și nouă, i-am explicat, depunând revista în fața lui.

Mi-am pus degetele – două – pe acțiune, așa, ca să-i atrag atenția.

— De ce i se zice șazeci și nouă? s-a interesat el, pentru că este o persoană cu o curiozitate foarte vie.

— A fost inventată în 1969. Prietenul meu, Gregori, se cunoaște cu un prieten al nepotului inventatorului.

— Ce făceau oamenii înainte de 1969?

— Numai suflători și muzicuță, dar niciodată în cor.

O să fie făcut VIP dacă am eu vreun amestec în chestia asta. Aici începe povestea.

Mai întâi însă îmi revine greaua sarcină de-a vă recita înfățișarea mea prezentabilă. Sunt înalt, fără echivoc. Nu cunosc nici o femeie care să fie mai înaltă decât mine. Femeile pe care le cunosc și care sunt mai înalte decât mine sunt niște lesbiene, pentru care 1969 a fost un an de mare însemnătate. Am păr frumos, cu cărare la mijloc. Asta, pentru că mama îmi făcea cărare într-o parte când eram copil și, ca s-o enervez, eu mi-o făceam la mijloc.

— Alexi-nu-mă-mai-enerva! se plângea ea, arăți ca un debil la minte cu părul împărțit astfel.

Știu că nu credea așa. Foarte des, mama rostește lucruri pe care știu că nu le crede. Am un zâmbet aristocratic și îmi place să împart pumni. Stomacul meu este foarte puternic,

cu toate că actualmente e lipsit de mușchi. Tata e un bărbat gras și mama la fel. Asta nu mă neliniștește, pentru că stomacul meu este foarte puternic, chiar dacă arată foarte gras. Am să-mi descriu ochii și pe urmă încep povestea. Ochii mei sunt albaștri și strălucitori. Așa că acum am să încep povestea.

Tata a obținut un apel telefonic de la sediul din America al Călătoriilor la Origini. I se cerea un șofer, ghid și translator pentru un tânăr care avea să se afle la Luțk la începutul lunii iulie. Era o cerere care dădea bătăi de cap, pentru că la începutul lunii iulie Ucraina urma să sărbătorească prima zi de naștere a constituției sale ultramoderne, care ne face să ne simțim ultranaționaliști și foarte multă lume avea să se afle în vacanță în locuri străine. Era o situație imposibilă, ca Olimpiada din 1984. Dar tata este un bărbat superdescurcăreț, care obține întotdeauna ce vrea.

— Șapka, mi s-a adresat el la telefon, mie care mă aflam acasă savurând cel mai măreț dintre toate filmele documentare, *Cum se face un thriller*, care a fost limba pe care ai studiat-o anul ăsta la școală ?

— Nu mă porecli Șapka, i-am răspuns.

— Alex, a reluat el, care a fost limba pe care ai studiat-o anul ăsta la școală ?

— Limba de engleză, l-am informat eu.

— Ești bun și priceput la asta ? m-a întrebat el.

— Vorbesc fluid, i-am răspuns, nădăjduind că aș putea să-l fac să fie destul de mândru ca să-mi cumpere mult-visatele huse din piele de zebra.

— Excelent, Șapka, a rostit el.

— Nu mă porecli așa.

— Excelent, Alex. Excelent, trebuie să-ți anulezi toate planurile pe care le posezi pentru prima săptămână din luna iulie.

— Nu posed nici un plan, l-am informat eu.

— Ba da, posezi, a zis el.

Acuma e un moment potrivit să aduc vorba de bunicul, care e și el gras, dar încă și mai gras decât părinții mei. OK,

am să aduc vorba de el. Are dinți de aur și cultivă păr din belșug pe față, ca să aibă ce pieptăna până la apusul fiecărei zile. A trudit timp de cincizeci de ani la multe angajări, mai ales în agricultură și, ulterior, în manipularea mașinilor. Angajarea sa finală a fost la Călătoria la Origini, unde a început să trudească în anii cincizeci și a perseverat până de curând. Dar acum s-a retardat din activitate și trăiește pe strada noastră. Bunica mea a murit hăt acum doi ani de cancer în capul ei și bunicul a devenit foarte deprimat și totodată, zice el, orb. Tata nu-l crede, dar cu toate acestea i-a cumpărat-o pe Sammy Davis Junior Junior, pentru că o cățea Ochi-Văzător nu e doar pentru orbi, ci și pentru persoane care tânjesc din pricina negativului stării de singurătate. (N-ar fi trebuit să folosesc cuvântul „cumpărat“, pentru că, pe cinstite, tata n-a cumpărat-o pe Sammy Davis Junior Junior, ci a căpătat-o pur și simplu de la adăpostul pentru câini amnezici. Din această pricină, ea nu este cu adevărat o cățea însoțitoare pentru orbi, și mai e și debilă la minte.) Bunicul își risipește majoritatea timpului la noi acasă, privind la televiziune. Adesea strigă la mine:

— Sașa! răcnește el. Sașa, nu fi leneș! Nu fi așa de netrebuincios! Fă ceva! Fă ceva demn de laudă!

Eu nu-i ripostez niciodată și niciodată nu-l enervez cu intenție, și niciodată nu înțeleg ce înseamnă demn de laudă. Înainte să moară bunica, n-a avut obiceiul neatrăgător de-a striga la Micul Igor și la mine. De aceea suntem siguri că o face fără intenție și de aceea putem să-l iertăm. L-am descoperit odată plângând în fața televizorului. (Jonathan, partea asta despre bunicul trebuie să rămână printre noi doi, bine?) Se expunea buletinul meteo, așa că eram sigur că ceea ce-l făcuse să plângă nu era ceva deprimant de la televizor. Nu m-am arătat niciodată a ști pentru că era o chestiune de bun-simț să mă fac că nu știu.

Numele bunicului este tot Aleksandr. La fel și al tatălui meu. Suntem toți trei primii născuți în familiile noastre, ceea ce ne conferă o onoare imensă pe scara sportului de baseball,

care a fost inventat în Ucraina. Eu am să-mi botez primul copil Aleksandr. Dacă vreți să știți ce se va întâmpla dacă primul meu copil va fi o fată, am să vă spun. El n-o să fie fată. Bunicul a fost odrăslit în Odessa, în 1918. N-a plecat niciodată din Ucraina. Locul cel mai îndepărtat în care a călătorit a fost Kievul, și asta a fost pentru când s-a căsătorit unchiul meu cu Vaca. Atunci când eram copil, bunicul ne învăța că Odessa este cel mai frumos oraș din lume, pentru că vodca e ieftină și femeile la fel. Îi plăcea să confecționeze glume cu bunica, înainte ca ea să moară, despre cum era el îndrăgostit de alte femei care nu erau ea. Bunica știa că erau doar glume, pentru că râdea din belșug.

— Anna, zicea el, intenționez o căsătorie cu tipa aia cu pălărie roz.

Și ea zicea:

— Cu cine intenționezi s-o căsătorești?

Și el răspundea:

— Cu mine.

Eu râdeam foarte mult în scaunul din spate și ea-i spunea:

— Dar tu nu ești preot.

Iar el răspundea:

— Astăzi sunt.

Iar ea îl întreba:

— Astăzi crezi în Dumnezeu?

Și el zicea:

— Astăzi cred în dragoste.

Tata mi-a ordonat să nu-i pomenesc niciodată buniculului despre bunica.

— Asta l-ar deprima, Șapka.

— Nu-mi mai zice așa.

— Asta l-ar deprima, Alex, și l-ar face să creadă că e și mai orb. Să-l lăsăm să uite.

Așa că nu pomenesc niciodată despre ea, pentru că eu fac ceea ce-mi spune tata să fac, cu excepția cazurilor în care nu vreau să fac ce-mi spune. În plus, tata este un grozav distribuitor de pumni.

Cuprins

Uvertură la începutul unei foarte rigide călătorii	7
Începutul lumii vine adesea	16
Loteria, anul 1791	23
20 iulie 1997	34
Uvertură la întâlnirea cu eroul	
și apoi întâlnirea cu eroul	39
Cartea viselor repetate, 1791	52
Se naște dragostea, 1791-1796	59
O altă loterie, 1791	68
23 septembrie 1997	71
Ne pornim spre Luțk	75
Se naște dragostea, 1791-1803	105
Secrete repetate, 1791-1943	118
O paradă, o moarte,	
o cerere în căsătorie, 1804-1969	123
28 octombrie 1997	135
Căutarea foarte rigidă	141
Cadranul, 1941-1804-1941	162
17 noiembrie 1997	188
Se naște iubirea	193
Petrecerea de nuntă a fost extraordinară!	
<i>sau</i> Totul se duce la vale după nuntă, 1941	215
Jucărie în voia sorții, 1941-1924	220
Sânge înfierbântat și dramă, 1934	225
12 decembrie 1997	235
Ce-am văzut când am văzut Trachimbrod,	
<i>sau</i> Se naște dragostea	238

Se naște dragostea, 1934-1941	258
<i>24 decembrie 1997</i>	282
Uvertură la iluminare	288
Se naște dragostea, 1934-1941	302
<i>26 ianuarie 1998</i>	315
Iluminare	319
Petrecerea de nuntă a fost extraordinară! <i>sau</i> Sfârșitul momentului	
care nu se sfârșește niciodată, 1941	330
Primele explozii, și apoi dragoste, 1941	334
Pedanteria memoriei, 1941	336
Începutul lumii vine adesea, 1942-1791	346
<i>22 ianuarie 1998</i>	355